

Jaroslav Šonka: Atlantida a ghetto

Po první světové válce v Praze působil hudební skladatel Viktor Ullmann. S elegantní samozřejmostí těšínský rodák z německo-židovské rodiny užíval v novém Československu rakouský pas a působil především na Německém divadle, kde ho do svého týmu vzal tehdejší šéf opery Alexander Zemlinsky.

A teď o něm máme v Praze výstavu. Je podporovaná rakouskou spolkovou zemí Korutany, byla koncipována divadelníkem Herbertem Gantschacherem a starala se o ni Magdalena Živná jako kurátorka. Výstava shrnuje Ullmannův život, ale probírá především jeho vojenskou službu za 1. světové války. Gantschacher zkoumá skladatelovu inspiraci z této doby a věnuje se široce opeře „Císař Atlantidy“, kterou Ullmann složil v ghettu Terezín.

Gantschacher se zasloužil o prezentaci Ullmannova díla a věnuje se tomuto tématu s velkou vášní. Snad je to tato vášně, která poněkud deformuje informaci o samotném Ullmannovi. Gantschacher popisuje dobu 1. světové války se silným anti-monarchickým zápalem a poslední Habsburkové to u něj nemají lehké. Vojenská služba a role dělostřeleckého pozorovatele jsou podle Gantschachera pro vznik „Císaře z Atlantidy“ klíčovou periodou. Smysl bojů v této takzvané „Velké válce“ byl pramalý a to vede Smrťáka, klíčovou roli opery ke stávce. Pojednou nikdo neumírá, a neumírá ani oběšenec.

Anti-Habsburkovská vášně Herberta Gantschachera konvenuje českým představám o staré monarchii jako „žaláři národů“. Neodpovídá ovšem modernímu historickému bádání například Christophera Clarka, který vidí (a dokládá) vznik 1. světové války naprosto jinak. A doprovodné texty v katalogu výstavy se naprosto vyhýbají paralelitě s děním během 2. světové války, kdy byl Hitler podobným nepřítelným vládcem. V opeře císař končí a moc přebírá Smrťák. Jeho obětí se posléze stal i Viktor Ullmann, který Terezín v roce 1944 opustil transportem, který šel téměř ihned v Osvětimi do plynových komor.

Výstava ovšem jasně dokazuje, jak velká ztráta masovou vraždou vznikla, a připomíná významnou osobnost naší kultury. Bohužel chybí připomínka záslužné práce Gerda Albrechta, který Ullmanna uváděl s Českou filharmonií již na začátku devadesátých let.

Autor: Jaroslav Šonka

Viktor Ullmann

Foto: [licence Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Unported](#)